

Kwalitatieve analyse van de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder

Bevindingen van gesprekken met actief betrokken professionals in
vier gebieden

Team Onderzoek

GGD Brabant-Zuidoost

Eindhoven

Oktober 2025

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Monitoring	3
3. Groepsgesprekken en verdiepende bijeenkomst.....	5
3.1 Doelen van DE STAP naar Gezonder	5
3.2 Wijze waarop gewerkt wordt aan de doelen van gemeenschapsopbouw	6
3.3 De wijze waarop gewerkt wordt aan het versterken van wijknetwerken.....	7
3.4 Concrete resultaten van de wijkaanpak.....	8
3.5 Effecten van de wijkaanpak	8
3.6 Succesfactoren voor gemeenschapsopbouw/versterken wijknetwerken.....	10
3.7 Belemmeringen bij gemeenschapsopbouw en/of wijknetwerken versterken	10
3.8 Rollen en bijbehorende taken	11
4. Discussie en conclusie	13
4.1 Wat is de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder?	13
4.2 Wat is de waarde van de ABCD benadering?	16
4.3 Wat is de waarde van versterking van wijknetwerken en wie doet wat?.....	18
4.4 Wat zijn randvoorwaarden voor een succesvolle wijkaanpak?	19
5. Aanbevelingen en vervolgacties.....	20

1. Inleiding

Sinds 2020 is onder de noemer van GROZZerdam ingezet op een wijkaanpak¹ ten behoeve van de transformatie van de zorg. Deze is ontwikkeld vanuit Coöperatie Slimmer in samenwerking met o.a. gemeente Eindhoven, gemeente Son en Breugel, WIJeindhoven, elz Achtse Barrier, SGE, Medisch centrum de Linden, Fontys Hogeschool en GGD Brabant-Zuidoost, met middelen van Health Holland de rijksoverheid en vervolgens in 2021 gekaderd in het Regionaal Preventieakkoord van de Brainport regio Zuidoost-Brabant.

De wijkaanpak is als eerste in de wijk Achtse Barrier in Eindhoven gestart. Feitelijk was dit een vervolg op de in deze wijk al eerder lopende proeftuin van de landelijke beweging SamenBeter. Daarna volgde Eckart-Vaartbroek, Son en Breugel en Tongelre (tussen de sporen en Doornakkers).

Centraal in GROZZerdam stond de kanteling van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag, "...met veel meer aandacht voor het bevorderen van gezondheid, (volgens de uitgangspunten van het instituut voor positieve gezondheid), voor preventie, voor eigen regie en zorg voor elkaar, en met gebruik van innovatieve ICT en andere technologie."²

In 2022 is GROZZerdam samengegaan met het door gemeente Eindhoven ontwikkelde concept 'DE STAP naar Gezonder', in een regionaal programma onder die werktitel. In de loop van 2023 werd DE STAP naar Gezonder onderdeel van het Integraal Zorg Akkoord (IZA) Eindhoven en de Kempen. Eén van de onderdelen hiervan is het programma Vitale communities (wijk communities, school communities en werk communities).

Al binnen het programma GROZZerdam en het Preventie akkoord werden de ambities geformuleerd die vervolgens zijn overgenomen in DE STAP naar Gezonder en het IZA:

- Drie jaren extra in goed ervaren gezondheid voor alle inwoners door het benutten van gezondheidspotentieel.
- Afname van 20% van de sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

De aanpak kenmerkte zich als positief (ondersteunend), gebiedsgericht, een combinatie van bottom-up en top-down en een infrastructuur met bouwstenen, waaronder samenwerken, innoveren, leren en monitoren.

Bij de totstandkoming van het IZA regioplan zijn nog drie ambities toegevoegd:

- Afname van de zorgkloof
- Afname van de wachtlijsten en -tijden
- Ontwikkeling van de zorgkosten conform IZA afspraken

In enkele jaren tijd is GROZZerdam dus geëvolueerd tot de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder, waarbij de vitale wijk beschouwd wordt als voorwaarde voor het realiseren van de ambities van het IZA. De tijdsspanne voor de realisatie van de ambities is verlegd van 2030 naar 2040.

Ambities en doelen Vitale wijken in het IZA

Volgens het Regioplan wonen in vitale communities inwoners die gezond en veerkrachtig met elkaar samenleven. Ze hebben een goede kwaliteit van leven en dragen actief bij aan het welzijn en de vitaliteit van zichzelf, elkaar en de buurt. Er is sprake van gemeenschap en solidariteit. Het streven is een gezondere, duurzame omgeving om in te wonen, te leren en te werken. Een vitale wijk die sociale cohesie stimuleert, sociaaleconomische ongelijkheid vermindert en de gezondheid van de bewoners bevordert. De onderlinge samenwerking binnen én tussen preventie en passende zorg en ondersteuning is versterkt, waardoor onder andere onze professionals hun werkzaamheden slimmer en in samenwerking kunnen inrichten en uitvoeren.³

De doelstellingen voor 2040 voor de vitale communities (waaronder de vitale wijken) zijn als volgt:

---

¹ Waar in deze rapportage wordt gesproken over wijk(...), verwijzen we naar de gebieden waar Grozzerdam en later de 'wijkaanpak' van DE STAP naar Gezonder plaatsvindt, ongeacht of het om één buurt, buurtcluster, een dorp of hele gemeente betreft.

² Grozzerdam "Vitaal in Brainport" Meer mensen gezond en vitaal, omdat het kan! Werkplan. Slimmer Leven, November 2020.

³ Regioplan Eindhoven - de Kempen, december 2023 op [Regiobeelden en regioplannen](#)

1. Inwoners ervaren zich onderdeel van een vitale community en kijken naar elkaar om.
2. Mensen kunnen langer in hun eigen leefomgeving blijven wonen en maken minder gebruik van zorg en ondersteuning.
3. Professionals werken met plezier samen in efficiënte samenwerkingsverbanden of basis wijkteams, voegen hun expertise alleen toe als het echt nodig is en borgen regie & coördinatie.
4. Gemeenschappen leren van elkaar en effectieve interventies worden opgeschaald.

In de loop van 2023 is door betrokkenen van de wijkaanpak gezocht naar meer leidraad voor de aanpak. Tot dan toe waren er wel enkele handvatten vanuit de proeftuin van SamenBeter en werd vanuit WIJeindhoven houvast gevonden in het programma Buurt in Bloei. Het was echter een zoektocht van pionieren en 'learning by doing'. Kartrekkers van de verschillende wijken wisselden ervaringen uit, maar zocht ook naar meer kaders en sturing van bovenaf. Begin 2024 is geïnvesteerd in het versterken van de kennis en vaardigheden op het gebied van Asset Based Community Development (ABCD) bij de betrokken kartrekkers (eerste lijn en sociaal domein), bruggenbouwers (Fontys) en coördinatoren. In deze benadering staat het initiatief en de kracht van inwoners en de wijk centraal. Professionals stimuleren en ondersteunen inwonersinitiatieven en faciliteren verbindingen en netwerkvorming tussen inwoners, initiatieven en organisaties.

Wijken

Vanaf 2020 is het aantal wijken dat meedoet aan oorspronkelijk GROZzterdam en later de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder gegroeid van één naar zes. Hieronder staat welke wijken in welk jaar zijn gestart:

- Sinds 2020: Achtse Barrier (Eindhoven)
- Sinds 2021: Son en Breugel, Eckart-Vaartbroek (Eindhoven), Tongelre (Eindhoven), specifiek: 'tussen de sporen en Doornakkers'. De wijkaanpak in deze laatste wijk is tussen juli 2024 en het voorjaar van 2025 gepauzeerd.
- Sinds 2023: Oud Kasteel en Braakhuizen-Zuid in Geldrop-Mierlo

Opbouw rapportage

In deze rapportage staan de bevindingen van groepsgesprekken met direct betrokken professionals over hun ervaring met de wijkaanpak centraal. Die bespreken we in hoofdstuk 3. Eerst zetten we in hoofdstuk 2 op een rij waaruit de monitoring de afgelopen jaren rond GROZzterdam en DE STAP naar Gezonder heeft bestaan. De eerdere bevindingen van deze monitoringactiviteiten komen hier niet aan bod, maar vinden wel hun weerklank in die van de groepsgesprekken en de discussie en conclusie, die in hoofdstuk 4 volgt.

2. Monitoring

De opdracht om de wijkaanpak te monitoren is in de loop van 2021 verkregen, destijds voor het programma GROZzterdam. De vraag was om via de monitor inzicht te krijgen in structuurindicatoren, procesindicatoren en effectindicatoren. Hierbij werd voortgebouwd op ervaringen van het programma 'Samen Beter'. Wij begonnen met het leren kennen van de wijkaanpak en de mensen die daarin samenwerken, via wijkbezoeken, gesprekken met de kartrekkers en de bruggenbouwers van Fontys hogeschool. De intentie was om goed met hen samen te werken, aan te sluiten bij hun behoeften en die van de wijk, én bij de onderzoeksactiviteiten van Fontys Hogeschool. Door wisseling van kartrekkers in de wijken, periodes van onzekerheid over vervolfinanciering en veranderingen in de kaders van de wijkaanpak (zie hierboven), is veel energie gestoken in het organiseren van intern en extern overleg en afstemming, het (her)schrijven en bijstellen van het monitorplan en sinds 2024 het opdoen van kennis over ABCD. Daarnaast hebben we bovendien de opzet van de monitor wijkaanpak in de loop van 2024 aangepast aan het format van de brede monitor van het IZA, waar de wijkaanpak een onderdeel van is geworden. Hieronder volgt een beschrijving van de belangrijkste monitor activiteiten en producten van de afgelopen jaren.

Start met SROI

Als eerste bestond de monitor op voortzetting van de in 2020 gestarte 'social return on investment' (SROI) in de Achtse Barrier. Deze is verder ontwikkeld om een goed inzicht te krijgen in de maatschappelijke meerwaarde, in

termen van een financiële analyse van de kosten en baten van de wijkaanpak. De SROI is tot en met 2023 uitgevoerd. De resultaten zijn tussentijds en over de hele periode bondig in de vorm van een Infographic en presentaties weergegeven en verspreid.

Structuurindicatoren

Vanaf begin 2021 is de monitor verder ingevuld met het samenstellen van structuurbeelden van de verschillende wijken. Hierin zijn de 'structuurindicatoren' onderzocht: hoe het er voor elke indicator op dat moment uitzag, wat er goed ging en waardoor, en wat de ontwikkelpunten waren. Dit betreft o.a. het beschikken over en gebruiken van één of meer buurthuizen, de samenwerking tussen welzijn en zorg, en andere partijen, bewonersparticipatie, de sociale kaart, enz. Voor drie GROZZerdam gebieden is een dergelijk structuurbeeld opgesteld, in samenspraak met de kartrekkers en andere betrokken partijen in de betreffende gebieden: Achtse Barrier, Eckart-Vaartbroek en Son en Breugel. Voor het buurtcluster in Tongelre is in 2022 een begin gemaakt, maar is dit proces niet afgemaakt vanwege een tijdelijke pauze in de samenwerking rond DE STAP naar Gezonder daar. Ook voor het gebied Oud-Kasteel is een start gemaakt, maar is het niet voltooid. Hierin speelde verschillende factoren een rol, waaronder verschillen in opvatting en een wijziging ten aanzien van de invulling van de monitor. Voor het brede gebied Tongelre is wel een overzicht gemaakt van cijfers over de gezondheidskenmerken van de buurten.

Onderzoek naar de wijkbeleving en effecten van buurtactiviteiten en projecten

Ook is in 2022 en 2023 met een groep studenten van o.a. Fontys Hogeschool onderzoek gedaan naar de wijkbeleving van inwoners in het buurtcluster in Tongelre en in de Achtse Barrier. Hieruit zijn twee korte rapportages voortgekomen. Verdiepend onderzoek d.m.v. individuele interviews met inwoners is gestart maar door persoonlijke omstandigheden van de student-onderzoeker niet voltooid.

In Son en Breugel is een korte kwalitatieve evaluatie gedaan met twee deelnemers van de workshops 'positieve gezondheid'. Met twee studenten van Fontys Hogeschool is evaluatieonderzoek gedaan naar het burgerinitiatief 'Samen Fit en Veilig'. Hieruit is een uitgebreid rapport voortgekomen en tussentijds een presentatie gegeven voor betrokkenen. Naar aanleiding van de evaluatie is het project op diverse punten verbeterd en opnieuw uitgevoerd. Ook is de evaluatie van de 'Morgen gezond weer op kaart' ondersteund vanuit de monitor.

In de Achtse Barrier is met inzet van een student onderzoeker een (kwalitatieve) effectmeting op positieve gezondheid gedaan bij enkele projecten / activiteiten die binnen de wijkaanpak vielen. Ook zijn de succesfactoren in het bewonersinitiatief de Buurttuin inzichtelijk gemaakt. Hiervan is een bondig verslag gemaakt.

In Eckart-Vaartbroek hebben we een evaluatie uitgevoerd naar de communicatie en samenwerking rond een workshop serie m.b.t. een gezonde leefstijl.

Projectenoverzicht en projectmonitor

Samen met de kartrekkers van DE STAP naar Gezonder in Son en Breugel zijn twee instrumenten ontwikkeld: een projectenoverzicht en een projectmonitor. Het eerste geeft kartrekkers overzicht van alle activiteiten en projecten die zij samen met inwoners en organisaties in hun gebied ontwikkelen. Het tweede is een hulpmiddel voor kartrekkers en projecteigenaren om de 'verandertheorie' (de logische weg van 'input' naar 'impact') van een activiteit of project schematisch weer te geven, en hierop te reflecteren en diverse aspecten in het proces van het project tussentijds te evalueren, zoals inwonersparticipatie, samenwerking en doelrealisatie.

Nieuwe opzet monitor

Conform de opzet van de IZA monitor is in 2024 voor de wijkaanpak onderscheid gemaakt in drie niveaus van indicatoren: A. Activiteiten (input, processen en output), B. Resultaten (outcome / effecten) en C. Transformatie. Op alle niveaus zijn kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en bijpassende bronnen en methoden gekozen.

Voor een aantal kwalitatieve indicatoren op met name niveau A en B zijn groepsgesprekken gekozen als methode om data op te halen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten hiervan gepresenteerd.

Andere recente onderzoeksactiviteiten, waaronder de Kantelmeter

Intussen zijn we ook bezig geweest met het verzamelen van kwantitatieve indicatoren op niveau A en met onderzoek naar aspecten van de Transformatie, namelijk via de Kantelmeter. Deze valt ook onder het IZA-onderdeel Bewustwording (andere voorwaarde). De Kantelmeter is uitgezet onder kartrekkers en partners binnen vier gebieden van de wijkaanpak. De resultaten zijn gepubliceerd en gepresenteerd aan betrokkenen.

3. Groepsgesprekken en verdiepende bijeenkomst

In de periode van november 2024 - maart 2025 hebben voor de vier focuswijken van DE STAP naar Gezonder (Achtse Barrier, Son en Breugel, Eckart-Vaartbroek, Doornakkers-Muschberg-Geestenberg) groepsgesprekken plaatsgevonden met de kartrekkers en bruggenbouwers aangevuld met een enkele LEV-medewerker of gebiedscoördinatoren. Het doel van deze gesprekken was om een aantal indicatoren uit ons monitoringplan te 'meten': de voortgang van (elementen uit) de wijkaanpak, de resultaten en effecten in relatie tot de doelen, de werkzame elementen en randvoorwaarden en de verschillende rollen van betrokkenen. Tijdens de groepsgesprekken zijn de begrippen gemeenschapsopbouw en versterken van wijknetwerken als kapstok gebruikt. Het versterken van wijknetwerken is een belangrijk element uit de meerjarenstrategie van Stroomz.⁴

De bevindingen opgehaald tijdens de groepsgesprekken zijn tijdens een wijk overstijgende bijeenkomst gedeeld met de betrokkenen. Tijdens deze bijeenkomst heeft daarnaast nog een verdieping/verrijking plaatsgevonden waarbij de aanwezigen met elkaar in gesprek zijn gegaan over een aantal discussievragen. Hieronder staan per onderdeel de opgehaalde resultaten tijdens de groepsgesprekken en de wijk overstijgende bijeenkomst weergegeven.

3.1 Doelen van DE STAP naar Gezonder

Aan de deelnemers is gevraagd aan welke doelen van DE STAP naar Gezonder (zowel gemeenschapsopbouw als versterken wijknetwerken) zij hebben gewerkt. Hieronder staan de genoemde doelen beschreven:

Welzijn inwoners bevorderen <ul style="list-style-type: none"> • Gezondheid bevorderen. • Zelfredzaamheid bevorderen / inwoners in hun kracht zetten.	Verbindingen versterken <ul style="list-style-type: none"> • Verbinden van inwoners in de wijk. • Bewonersinitiatieven bevorderen / versterken. • Inwoners verbinden met voorzieningen. • Samenwerking tussen professionals welzijnswerk en eerstelijnszorg en andere partijen.	Samen leren <ul style="list-style-type: none"> • Professionals, studenten en inwoners.
---	---	--

Als reflectie over de doelen waaraan men heeft gewerkt, kwamen de volgende observaties naar voren:

- De doelen van DE STAP en hoe deze te bereiken, waren en zijn nog steeds niet voor iedereen duidelijk.
- Het welzijnswerk voelt een tegenstrijdigheid tussen de ABCD benadering van DE STAP en opdrachten vanuit de gemeente
- Afbakening mist: wat is DE STAP en wat niet? Hoe verhoudt het zich tot andere programma's? Is DE STAP hét gezondheidsbeleid in de wijk?

Wat voegt DE STAP naar Gezonder toe bovenop wat er al gebeurt of gebeurde in de wijken?

Hoe verhoudt DE STAP zich bijvoorbeeld (in Eindhoven) tot Buurt in Bloei? Waar is de afbakening?

- DE STAP krijgt in alle wijken anders vorm, dit is afhankelijk van de setting, kenmerken van de wijk, de sociale infrastructuur, inwonersorganisaties, enz. De betrokkenen vinden dat we moeten accepteren dat het overall anders werkt. Veel afbakening vindt men niet nodig of niet wenselijk.
- Inwoners hebben vaak te maken met multiproblematiek en wijken dus ook. Gezondheid moet daarom integraal benaderd worden met andere thema's die allemaal belangrijk zijn en met elkaar samenhangen.

---

⁴ Meerjarenstrategie – Agenda van Stroomz 2023-2026

- Je moet er één logisch samenhangend verhaal van maken. Professionals moeten zo werken, dat de inwoner zich gezien voelt in zijn leven. De inwoner wil 'zijn' en dus dat zijn behoeften en problemen gezien worden.
- Toevoeging van DE STAP is het lerend netwerk; leren van en met elkaar en een rol voor studenten in de wijk.

In hoeverre is het nodig / wenselijk om DE STAP naar Gezonder als 'merk' bekend te maken bij de inwoners?

- Het gaat om het gesprek met de inwoners aangaan over wat iemand kan doen, zelf, met andere inwoners, om gezond(er), gelukkig(er) te zijn (breed positieve gezondheid, meedoen, zingeving, kwal. Van leven enz.). Voor inwoners is de naam DE STAP op zich niet van belang.
- Je kunt meer bereiken als je het onder de paraplu van DE STAP zet. Het kan helpen in de samenwerking tussen professionals.
- De website dat DE STAP uitdraagt is nu niet (volledig) geschikt:
  - er staat geen doel op over waar DE STAP naar toe werkt
  - voor inwoners is de informatie niet duidelijk en niet overzichtelijk
  - het is nu niet geschikt voor mensen met weinig gezondheidsvaardigheden.

3.2 Wijze waarop gewerkt wordt aan de doelen van gemeenschapsopbouw

Aan de deelnemers is gevraagd op welke wijze zij werken aan de doelen van gemeenschapsopbouw. Hieronder is te lezen welke zaken de deelnemers aangaven.

Werken met de uitgangspunten van de ABCD benadering

De deelnemers hebben verteld hoe het werken met de uitgangspunten van de ABCD benadering hun vergaat. Hierbij valt op dat sommigen de ABCD louter positief zien, terwijl anderen vooral ook twijfels hebben bij de toepasbaarheid. Ook zijn enkele voorwaarden benoemd om (brede) toepasbaarheid in het kader van DE STAP te vergroten.

Twijfels en beperkingen om ABCD toe te passen

- Voor sommige partners is het lastig om vanuit ABCD te werken:
  - Eerstelijns gezondheidszorg: kent veel top down doelen, aansturing en financieringsstromen; ABCD sluit daar niet op aan
  - LEVgroep: ABCD is soms in strijd met opdrachten vanuit de gemeente
  - Studenten: zijn korte tijd aanwezig; niet altijd getraind in ABCD; er is lang niet altijd een ‘match’ tussen vragen in de wijk en beschikbare studenten en/of de opleidingseisen
- Er zijn bewoners nodig die ook (eigen) kartrekkers zijn. Als die er niet zijn, is ABCD moeilijk.
- Mening dat er ruimte moet blijven voor twijfels over ABCD, deze twijfel te kunnen uiten en de tegenstellingen met de eigen professie te kunnen bespreken. ABCD moet in deze mening niet een kunstje worden om strikt toe te passen, maar iets om mee te nemen in de werkwijze.

Voorwaarden om ABCD toe te passen

- Een betere “definitie” van wat ABCD precies is? Wat doe je wel en wat niet? -> *beter begrip van wat het inhoudt (er bestaat wel een duidelijke definitie met principes en stappen)*.
- Kernelementen van ABCD blijven benoemen in gesprek met professionals en inwoners. Bewustwording creëren bij professionals over wat ABCD vergt: aansluiten bij wat er leeft in de wijk; de wijk ingaan om bewoners te ontmoeten in hun eigen leefomgeving met eigen leefwijze.
- Voldoende tijd om relatie met inwoners op te bouwen en te houden.
- Met elkaar (professionals en inwoners) reflecteren op toepassing ABCD en te leren van wat wel en niet goed gaat.
- Beschikbaarheid van professionals om inwoners te coachen, faciliteren en begeleiden.

3.3 De wijze waarop gewerkt wordt aan het versterken van wijknetwerken

De deelnemers hebben verteld op welke wijze zij werken aan het versterken van wijknetwerken:

Nauwere samenwerking tussen professionals van verschillende organisaties

- Kartrekkers en bruggenbouwers betrekken elkaar wanneer ze nieuwe contacten aangaan in de wijk.
- Kartrekkers dragen zorg voor of sluiten aan bij breed overleg in de wijk, al dan niet in de vorm van een kernteam van DE STAP.
- Er is meer laagdrempelig contact en samenwerking onderling en met andere partners in de wijk.
- Via Welzijn op Recept zijn kortere lijnen ontstaan tussen huisartsen, generalisten en verbinders.

Inzetten op meer verbinding met inwoners

- Er is een digitaal wijkplatform opgericht of behouden.
- Informatie delen en verspreiden op verschillende manieren.
- Via wijkcentra, o.a. De Boerderij, de Mortel, #Awesome en de Boemerang: hier zorgt men voor ontmoetingen tussen inwoners, professionals en studenten.

3.4 Concrete resultaten van de wijkaanpak

De deelnemers hebben besproken wat de wijkaanpak van DE STAP concreet heeft opgeleverd:

Activiteiten met en voor inwoners

Bijvoorbeeld:

- Zelfhulpgroepen
- Infoavonden beleidsplan mentaal welzijn jeugd
- Samen Fit en Veilig (voor ouderen)
- Sportgroep vrouwen
- Buurttuin
- Weggeefkasten

Aandacht voor participatie van jongeren

Betere samenwerking door korte lijnen

Meer kennis en bekendheid wederzijds

- Over de wijk en wensen en mogelijkheden van inwoners, bij professionals.
- Over DE STAP en het gedachtengoed, bij inwoners.
- Via sociale kaart.
- Dankzij onderzoek, o.a. van studenten; maar mede daardoor is er ook onderzoeksmoeheid ontstaan bij inwoners.

3.5 Effecten van de wijkaanpak

De deelnemers hebben benoemd wat de effecten zijn van de wijkaanpak, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen effecten m.b.t. de gemeenschapsopbouw en de effecten m.b.t. het versterken van wijknetwerken:

Gemeenschapsopbouw: vitale inwoners, zelf- en samenredzaamheid

Versterking contacten tussen inwoners

- Sociale cohesie toegenomen in bepaalde delen van de wijk (bijv. bij internationals).
- Bestaande groepen worden steviger; bijv. uit Taalgroep is Bewegegroep ontstaan waarin onderlinge contacten zijn vergroot.

Bereik activiteiten, voorzieningen en organisaties is vergroot

- Er komen meer mensen op activiteiten af; eerstelijnszorg heeft meer contacten met bewoners. Men weet elkaar beter te vinden.
- Inwoners weten beter hun weg te vinden naar organisaties, projecten of voorzieningen. Bijv. weggeefkasten worden gebruikt (vooral afnemers).

Effecten op de individuele deelnemer

- Er lijken positieve effecten te zijn op individuele inwoners die deel hebben genomen aan activiteiten.
- Effecten op gezondheid en zelfredzaamheid zijn nog niet in beeld.

Versterken wijknetwerken: sterkere samenwerking

Betere samenwerking tussen welzijn en zorg en tussen zorgniveaus

- Makkelijker en sneller doorverwijzen tussen 1e lijnszorg en sociaal domein. Bijv. welzijn op recept; huisartsen verwijzen in de spreekkamer meer naar sociale activiteiten.
- Intentie om de samenwerking met de 2de lijn te versterken, gebaseerd op goede ervaringen met de samenwerking 0de en eerstelijnszorg.
- Coördineren van wijknetwerk is samen (eerstelijnszorg en welzijn).

Korte lijntjes en elkaar voldoende ontmoeten (professionals)

- Korte lijntjes tussen welzijn en eerstelijnszorg en korte lijntjes met andere organisaties / samenwerkingspartners.
- Formele en informele ontmoetingsmomenten.
- Stevige basis aan bestaande overlegstructuren.
- Goede samenwerking en korte lijnen tussen kartrekker(s) en bruggenbouwer.

Uitbreiding programma's en netwerken

- Uitbreiding welzijn op recept naar andere buurten.
- Netwerk waar studenten mee kunnen werken is gegroeid.
- Nieuwe samenwerkingen en overlegstructuren (ook met vrijwilligers/inwonersorganisaties).

Meer bewustwording over positieve gezondheid onder professionals

Bij veel partners staat dit centraal bijvoorbeeld bij huisarts, LEV, WIJeindhoven en GGD.

3.6 Succesfactoren voor gemeenschapsopbouw/versterken wijknetwerken

De deelnemers hebben aangegeven wat volgens hen succesfactoren zijn voor de behaalde resultaten:

Betrokken professionals

- Laagdrempelig beschikbaar zijn.
- Professional die meewerkt / aanjaagt met de inwoners.
- Actieve betrokkenheid van collega verbinders en gebiedscoördinator.
- Eerstelijnszorg denkt mee buiten de eigen organisatiebelangen.

Projecten / activiteiten goed neerzetten

- Koppeling maken tussen projecten.
- Projecten/activiteiten aanpassen op basis van eerdere ervaringen.
- Continuïteit in programma's en projecten.

Ontmoeting als onderdeel van een interventie

Inwoners (op goede manier) betrekken

- Inwoners in hun kracht laten.
- Eigenaarschap ligt bij inwoners.
- Focus op talent.
- Duidelijke verwachtingen scheppen naar inwoners / vrijwilligers.
- Projecten benutten om met inwoners in gesprek te komen (bv. Welzijn op recept).
- Zelfhulpgroepen en ervaringsdeskundigen inzetten.

Voldoende inzet van tijd en middelen

- Beschikbare tijd kartrekker.
- Inzet studenten.
- Subsidie vanuit de gemeente.

3.7 Belemmeringen bij gemeenschapsopbouw en/of wijknetwerken versterken

De deelnemers hebben besproken wat volgens hen belemmeringen zijn voor de behaalde resultaten:

Missen van een duidelijke / eenduidige visie

- Onduidelijkheid over wat wel/niet bij DE STAP hoort.
- Onduidelijkheid over doelen en wie wat oppakt.
- Verschil in visie tussen organisaties t.a.v. vraagstuk/ project/ gebiedsgrenzen.
- Gebrek aan duidelijke afspraken over rolverdeling tussen professionals en inwoners.

Belemmeringen bij toepassen ABCD benadering

- Onvoldoende kennis ABCD benadering.
- Niet alle partners werken volgens ABCD benadering.
- Gemeente heeft moeite met idee van inwoners volledig in de lead.

Belemmeringen bij inzet van studenten

- Hoge verwachtingen vanuit professionals m.b.t. studenten.
- Geen match eisen / voorwaarden opleiding en wensen/behoefte wijk.

Belemmeringen bij werken met vrijwilligers

- Niet voldoende vrijwilligers die geschikt zijn.
- Vrijwilligers begeleiden kost tijd.
- Gebrek aan duidelijke afspraken over rolverdeling tussen professionals en inwoners.

Belemmeringen bij de gemeente

- Er wordt niet altijd meegedacht vanuit de gemeente.
- Verantwoordingsis van de gemeente.
- Gemeente heeft moeite met idee van inwoners volledig in de lead.

Gebrek aan middelen en ontmoetingsplekken

- Gebrek aan financiële middelen.
- Onzekerheid rondom of gebrek aan ontmoetingsplekken in de wijk.

Missen of niet volledig aansluiten van inzet van partijen

- Leefbaarheidsteam (met actieve inwoners) wordt gemist.
- Gebrek aan enthousiaste meewerkende verbinders.
- Wisselingen kartrekkers en directe partners.
- Houding huisartsen t.a.v. werken met positieve gezondheid en samenwerken met sociaal domein is (nog) onvoldoende veranderd.
- Het profiel van de kartrekker kan belemmerend zijn voor het oppakken van vragen van inwoners.

3.8 Rollen en bijbehorende taken

Aan de deelnemers is gevraagd welke rollen zij in de wijkaanpak onderscheiden en welke taken volgens hen bij die rollen horen. In onderstaand overzicht zijn de genoemde rollen en taken beschreven.

Kartrekker - Verbinder (Buurt in bloei) of welzijnswerker (LEV) of GGD-gezondheidsmakelaar	Verbinden - versterken sociale basis - versterken samenwerking met eerstelijnszorg - gemeenschapsofbouw - aandacht voor ABCD - belangen inwoners behartigen - successen begeleiden en voortzetten - langdurig aanwezig zijn in de wijk
Kartrekker - Wijkmanager (Stroomz)	verbinding met sociaal domein en bewoners - contacten zoeken en onderhouden met partners in de wijk - promoten wat in de wijk gebeurt - voorzitten van overleggen - afspraken maken - ingang voor andere professionals naar het gezondheidscentrum - interne organisatie (o.a. huisartsen) meekrijgen
Actieve inwoners	zijn essentieel maar er zijn er te weinig van - hun rol mag groter - concrete activiteiten organiseren - kritisch zijn - aandacht voor wens inwoner
Studenten	onderzoek doen: ophalen wat leeft in de wijk - bijdragen aan ontwikkeling activiteiten / oplossingen voor behoeften - extra handjes/dingen oppakken waar professional niet aan toekomt - zelf leerervaring opdoen - vooral kansen bij langdurige thema's en verdiepend onderzoek
Bruggenbouwer (Fontys/Summa)	studentenprojecten identificeren/ opdrachten werven/ vragen en behoeften uit de wijk ophalen - studenten begeleiden en faciliteren binnen professionele werkplaatsen - resultaten van onderzoeken de wijk inbrengen - samenwerken met kartrekkers / is (derde) kartrekker - verbinden van verschillende partijen

Gebiedscoördinator	gaat over leefbaarheid en veiligheid en vaak ook sociale kwesties - kennis delen over de wijk en interessante sleutelpersonen en partners - is vertegenwoordiger voor de gemeente - heel verschillend per gebied hoe hij/zij betrokken is in DE STAP - wijknetwerk verrijken met data en aanjagen
Partners die gemist worden	kerken - ondernemers - buurt/wijkondersteuner - meer contact met kwetsbare inwoners

Over de rolverdeling zijn de volgende aandachtspunten/verbeterpunten genoemd:

- Aansturing/informatie van bovenaf wordt gemist waardoor er geen duidelijk beleid is.
- Rollen zijn niet altijd duidelijk.
- Wijkmanagers (kartrekkers vanuit de eerstelijnszorg) worstelen vaak met ABCD aanpak.
- Factoren die de rolvervulling van een bruggenbouwer / professionele werkplaats (negatief) beïnvloedt:
  - gebrek aan tijd; de begeleiding van studenten vergt veel tijd.
  - gebrek aan aansluiting van doelen/ eisen opleiding van studenten op de (vragen uit de) praktijk.
  - er is onderzoek moeheid bij inwoners; dit mede te danken aan gebrek aan terugkoppeling van wat gedaan is met opgehaalde informatie; bovendien zijn opgezette interventies vaak niet geborgd.
  - (te) korte duur van commitment van een professionele werkplaats aan een wijk.

4. Discussie en conclusie

In dit hoofdstuk bespreken we de bevindingen en trekken we enkele conclusies naar aanleiding van de wijk gebonden groepsgesprekken en de wijk overstijgende bijeenkomst. We behandelen vier vragen:

- Wat is DE STAP naar Gezonder (4.1)
- Wat is de waarde van de ABCD benadering? (4.2)
- Wat is de waarde van het versterken van wijknetwerken? (4.3)
- Wat zijn voorwaarden voor een succesvolle wijkaanpak? (4.4)

Om antwoorden te geven op deze vragen baseren we ons ook op enkele literatuurbronnen en eerdere bevindingen vanuit de monitoring de afgelopen jaren.

4.1 Wat is de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder?

De ervaringen van de afgelopen jaren laten zien dat de wijkaanpak van DE STAP voor de betrokkenen gezien wordt als een ambitieus en tegelijk uitdagend proces. Kartrekkers uit het sociaal domein (welzijnswerk en GGD) en de eerstelijns gezondheidszorg, bruggenbouwers van Fontys Hogeschool en Summa, en andere professionals die actief betrokken zijn, hebben overwegend een overeenkomstig beeld van de doelen waar ze aan werken: het bevorderen van het welzijn van de inwoners, het versterken van verbindingen en samen leren.

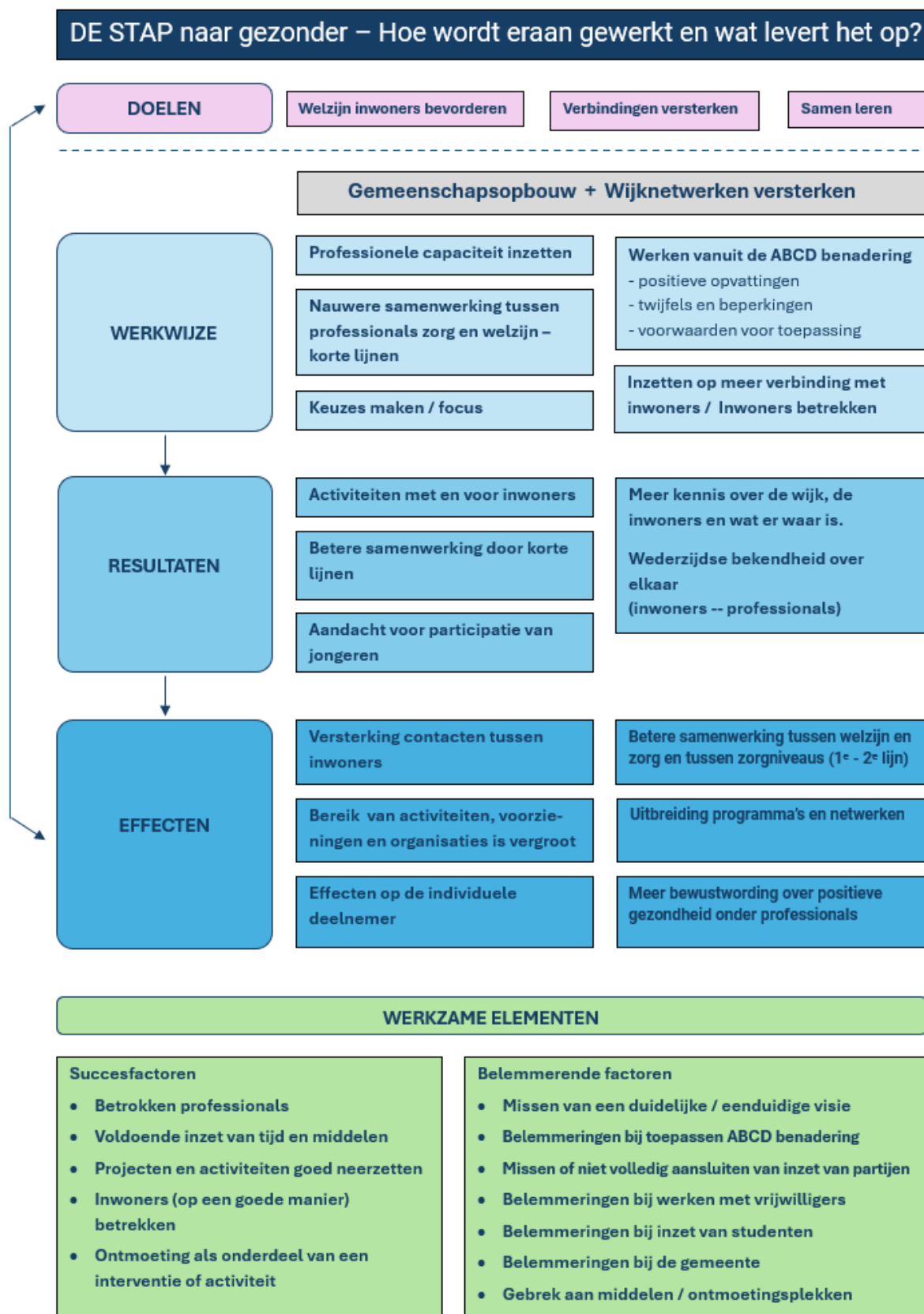
Tegelijk missen zij een duidelijk en eenduidig kader, met een visie, doelstellingen, werkwijze en rolverdeling, die hun duidelijk richting en handvatten geeft voor de werkwijze. Vanuit onze ervaring als monitoringteam, vindt dit gemis al zijn oorsprong in de periode dat de wijkaanpak nog GROZzterdam was. Er waren ambities en doelen, die deels bottom-up en deels top-down bereikt moesten worden, maar hoe dit in de praktijk van samenwerken in de wijk vorm te geven, was minder duidelijk. Het was een proces van pionieren, zoeken, leren van wat wel en niet werkte.

Met de verandering naar DE STAP naar Gezonder, en het onderbrengen bij het Regioplan van het IZA, werd het kader niet per se duidelijker. Enerzijds is de wijkaanpak daarin een randvoorwaarde voor het realiseren van lange termijn ambities van het IZA. Anderzijds liggen er ambitieuze doelen onder met termen als 'vitale community', 'inwoners die gezond en veerkrachtig' zijn en 'actief bijdragen aan het eigen en elkaars welzijn en vitaliteit', 'sociale cohesie', en 'vermindering van sociaaleconomische gezondheidsverschillen'. Ook is als doel gesteld dat mensen minder beroep doen op zorg en ondersteuning en langer in hun eigen leefomgeving kunnen blijven wonen. Deze doelen zijn zeer ambitieus, maar niet concreet uitgewerkt of vertaald naar een duidelijke werkwijze.

De afgelopen jaren is door de meest betrokken organisaties wél invulling gegeven aan de wijkaanpak. Daarbij zijn twee belangrijke richtingen naar voren gekomen: gemeenschapsopbouw en versterking van wijknetwerken. Voor gemeenschapsopbouw wordt in Eindhoven al jaren het programma 'Buurt in Bloei' uitgevoerd. De verbinders van Buurt in Bloei die kartrekker zijn in de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder ervaren hun werk voor 'Buurt in Bloei' als direct aansluitend op de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder. Sinds ruim een jaar wordt in dit programma gewerkt met de 'Asset Based Community Development' (ABCD) benadering. Ook de LEVgroep heeft de ABCD benadering omarmd voor het werken aan gemeenschapsopbouw.

Hoe kartrekkers van DE STAP werken aan vitale wijken, welke resultaten en effecten zij daarvan zien, en wat werkzame elementen zijn, is in hoofdstuk 3 besproken. Dit is samengevat in onderstaand

overzicht. Het laat zien hoe men in de vier wijken met DE STAP naar Gezonder is omgegaan, niet per se hoe het er idealiter uit ziet.

Gebruik van de naam 'DE STAP naar Gezonder'

Gebleken is dat de naam 'DE STAP naar Gezonder' door de kartrekkers en bruggenbouwers verschillend gebruikt wordt. In de ene wijk vindt men deze naam niet interessant, zeker niet voor de inwoners. In andere wijken wordt het wel als paraplu gezien en ook gebruikt richting inwoners. Daar vindt men het helpend in de publiekscommunicatie en het gesprek met inwoners over de transformatie: door een actieve rol, samen met andere inwoners, werken aan meer welbevinden, positieve gezondheid en minder druk op de zorg. Voor partners staat het ook symbool voor het beter aansluiten bij de inwoners.

Kaders en werkzame elementen

Kartrekkers en bruggenbouwers missen een helder kader met een duidelijk omschreven visie, doelen en aanpak. Tegelijk geven zij ook aan dat de wijkaanpak in de ene wijk sowieso anders vorm krijgt dan in de andere en dat we dit moeten accepteren want "iedere wijk is immers anders".

Deze bevindingen lijken in tegenstrijd met elkaar. We kunnen ons afvragen of het 'anders vorm krijgen' niet (op zijn minst voor een deel) voortvloeit uit het feit dat een helder kader mist. Pas wanneer er een duidelijk kader is, kunnen we vaststellen hoe verschillend dit zich vertaalt in de diverse wijken, en daarbij ook beter inzicht krijgen in de vraag wat wel en niet werkt in welk soort wijk.

Onze conclusie is dat het voor de betrokkenen in de wijken belangrijk is dat het kader van de wijkaanpak van DE STAP duidelijker geformuleerd wordt: een vertaling van de ambities uit het Regioplan naar heldere doelen voor 'vitale wijken'. Daarnaast is het nodig om de aanpak duidelijker te beschrijven, zodat betrokkenen richtinggevende handvatten aangereikt krijgen.

Het afgelopen jaar zijn al stappen gezet om de aanpak duidelijker te beschrijven. Zo hebben betrokkenen van WIJeindhoven, Stroomz en Fontys een startpakket samengesteld. Ook is een overzicht gemaakt van werkzame elementen en hoe daarmee te werken. Dit overzicht staat hieronder.

Werkzame elementen	Toelichting	Hoe kan de wijk dat bijvoorbeeld doen?	Ondersteuning van DE STAP	Rol van de Gemeente
Samenspel tussen actieve inwoners en professionals	Energie bij inwoners, professionals en gemeente om samen te werken.	<ul style="list-style-type: none"> Inwoners faciliteren bij het opzetten van initiatieven in de wijk. Professionals sluiten aan bij de vraag vanuit de inwoners in de wijk. Professionals inspireren elkaar. 	<ul style="list-style-type: none"> Een startbijeenkomst en startpakket. Professionals en gemeente uitnodigen om deel te nemen aan DE STAP. 	<ul style="list-style-type: none"> Aanhaken op de energie in de wijken. Financieel ondersteunen van de beweging in de wijk.
Vaste aansprekpunten	Kartrekkers en bruggenbouwers faciliteren actieve inwoners in de wijk	<ul style="list-style-type: none"> Aansluiten bij actieve inwoners(groepen) in de wijk Actief op zoek naar inwoners met ideeën in de wijk door bijvoorbeeld aanwezig te zijn in de wijk, aan te sluiten bij door de buurt georganiseerde events etc. Wijkraad/-team van inwoners en professionals oprichten. Bijeenbrengen van inwoners met dezelfde ideeën door kartrekkers. 	<ul style="list-style-type: none"> Delen van ervaringen uit andere wijken . Kennis overdragen over DE STAP naar gezonder, zoals een E-learning, toelichting en mogelijkheden om te sparren. 	<ul style="list-style-type: none"> Met huisartsengroepen financiering voor kartrekkers eerstelijns onderzoeken. Financieren kartrekkers sociaal domein.
Een actieve wijk	Inwoners die zelf activiteiten opzetten	<ul style="list-style-type: none"> Ideeën en vragen van inwoners bij elkaar brengen en afstemmen wie wat kan doen (eigenaarschap bij de inwoner). Gezamenlijk een wijkplan opstellen. Organiseren van ontmoeting en afstemming door de kartrekkers. 	<ul style="list-style-type: none"> Een stappenkast met ideeën/werkzame elementen waar de wijk gebruik van kan maken. Verbinden met relevante partners van DE STAP. Activiteiten kunnen gedeeld worden op de verschillende platformen. 	<ul style="list-style-type: none"> Wijkbudget voor activiteiten.
Ontmoetingsplekken	De plek faciliteert ontmoetingen	<ul style="list-style-type: none"> Plek in de wijk (zoals een buurthuis, café, park, buurtbibliotheken, bij maatschappelijke organisaties, etc.). Kartrekkers leggen verbindingen tussen inwoners en potentiële plekken. 	<ul style="list-style-type: none"> Lobby voor ontmoetingsplekken in de wijk. 	<ul style="list-style-type: none"> Faciliteren van ontmoetingsplekken in de wijk.
Toegankelijke wijk informatie	Informatie over de wijk en dat wat er plaatsvindt is beschikbaar	<ul style="list-style-type: none"> Online: Digitaal buurtplein (buurtplatform, Facebookgroep, Whatsappgroep, etc.). Offline: Bijvoorbeeld Wijkkrant, flyers in de buurt etc. Kartrekkers leggen verbindingen tussen actieve inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteunen in opzet buurtplatform / landingspagina. Het regionaal platform DE STAP naar gezonder. Communicatie en gerichte campagnes. 	<ul style="list-style-type: none"> Afspraken maken over rolverdeling met betrekking tot voorliggend veld en sociale kaart.
Samen leren	Leren, inspireren en ontwikkelen in de wijk en tussen de wijken.	<ul style="list-style-type: none"> Inzetten van studenten in de wijk via een professionele werkplaats van Fontys, onder begeleiding van een bruggenbouwer van Fontys. Terugkerend overleg met de kartrekkers en bruggenbouwers binnen de wijk en tussen de wijken. Succesvolle ideeën/werkzame elementen monitoren en uitwisselen met andere wijken en met het kernteam wijkaanpak van DE STAP naar gezonder. 	<ul style="list-style-type: none"> Verbinden van de vraag uit de wijk naar de mogelijkheden bij de professionele werkplaats van Fontys. Faciliteren doorontwikkeling van de samenwerking en koppeling met andere wijkinitiatieven en ontwikkelingen. Beschikbaar stellen van succesvolle ideeën/werkzame elementen uit het land en de regio, bijvoorbeeld via PACO (digitaal intranet van DE STAP naar gezonder) en de Stappenkast. Monitoren door de GGD. 	<ul style="list-style-type: none"> Faciliteren van de doorontwikkeling en het bij elkaar brengen van de verschillende pilots en ontwikkelingen.

De zes werkzame elementen (eerste kolom) komen overeen met elementen die in het programma 'Samen Beter' als zogenaamde structuurindicatoren zijn aangewezen. Tijdens de eerste jaren van onze monitoring hebben wij deze voor een aantal wijken in beeld gebracht (zie hoofdstuk 2) en samen met betrokkenen verbeterpunten op geformuleerd. Het is mooi te zien dat deze in het overzicht voor een deel terugkomen en nadere uitwerking hebben gekregen.

Enkele 'structuurindicatoren' uit het model van Samen Beter komen niet terug in dit overzicht. Op basis van onze eerdere monitoring en de bevindingen uit de groepsgesprekken (zie succesfactoren in hoofdstuk 3.6) denken wij dat die wel van belang zijn, of als randvoorwaarde of als werkzaam element. Het gaat dan vooral om de volgende elementen:

- Een bekostigingsmodel, zodat er structurele financiering is voor kartrekkers, inwonersinitiatieven, netwerkbijeenkomsten voor professionals en inwoners, enz. (randvoorwaarde).
- Integrale / intersectorale samenwerking, ook met partijen buiten het sociaal domein en de zorg, zoals het fysieke domein, bedrijven, woningcorporaties, religieuze instellingen, enz. (werkzaam element). Hiermee kan de basis voor financiering van de aanpak ook verbreed worden.
- Een gebalanceerde mix van activiteiten, aansluitend op de diversiteit van de wijk en de behoeften en mogelijkheden van de diverse inwonersgroepen. Ontmoeting kan hierin een centraal belang zijn. Tegelijk zal er ook aandacht moeten zijn voor aanbod dat aansluit op individuele behoeften van inwoners in een kwetsbare positie (zie ook hoofdstuk 4.2) (werkzaam element).

Het platform DE STAP naar gezonder (website)

Kartrekkers zijn kritisch over het platform DE STAP naar Gezonder (zie hoofdstuk 3.1). Dit betreft onduidelijkheid over het doel van DE STAP naar Gezonder, de weinig overzichtelijke en onduidelijke informatie, en de ongeschiktheid voor inwoners met een laag niveau van gezondheidsvaardigheden.

De gesignaleerde beperkingen aan de website leiden er toe dat één van de beoogde doelen van het IZA niet bereikt wordt. De website zal niet bijdragen aan het verkleinen van de sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Inwoners, met name zij die in een kwetsbare positie verkeren, zullen door de beperkte toegankelijkheid vanwege het taalniveau, onoverzichtelijkheid en onduidelijkheid, de informatie en het ondersteuningsaanbod weinig kunnen benutten.

4.2 Wat is de waarde van de ABCD benadering?

Uit de bevindingen blijkt dat het toepassen van ABCD niet gemakkelijk is. Ook blijkt dat niet iedereen er positief tegenover staat. Sommigen hebben op zijn minst twijfels over wat ABCD precies inhoudt. Anderen vragen zich af of dit dé werkwijze moet zijn in de wijkaanpak. Bovendien ervaren de betrokkenen diverse belemmeringen om ABCD goed toe te passen. Eén belemmering is de onbekendheid met ABCD bij studenten. Een andere is dat de gemeente als opdrachtgever de benadering nog onvoldoende heeft omarmd. Met name voor de kartrekkers vanuit de eerstelijnszorg levert het dilemma's op omdat het kan botsen met de opgaven en verplichtingen vanuit financieringsbronnen. Ook vanuit het sociaal domein loopt men hier tegenaan. Aandacht voor deze twijfels en belemmerende factoren is nodig om de toepassing van ABCD in de wijkaanpak te doen slagen.

De vraag is ook of ABCD de gewenste effecten zal kunnen hebben. Op basis van de gesprekken en andere monitoring activiteiten gedurende afgelopen jaren, kunnen wij daarover nauwelijks uitspraken doen. We zien wel dat het aantal activiteiten en projecten is toegenomen, dat het bereik van inwoners is vergroot en dat meer inwoners hun weg vinden naar organisaties, projecten of voorzieningen. Op individueel niveau zijn soms welzijnseffecten zichtbaar. Onduidelijk is in hoeverre deze resultaten en effecten direct het gevolg zijn van de ABCD. Sommige activiteiten of projecten zijn door professionals

ontwikkeld. Bij andere betreft het een activiteit die vanwege de bereikte doelgroep mogelijk niet bijdraagt aan het terugdringen van sociaaleconomische gezondheidsachterstand.

De effectmeting van 'Buurt in Bloei', die het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden, heeft de waarde van het programma Buurt in Bloei in beeld gebracht.⁵ Het betreft met name meerwaarde voor gemeenschapsversterking. Waargenomen effecten zijn o.a. vergroting van zelfvertrouwen en veerkracht, minder eenzaamheidsgevoelens, herontdekking van talenten en meer betrokkenheid van inwoners op elkaar en hun buurt (sociale cohesie). ABCD vormt de basis voor de aanpak binnen Buurt in Bloei, en wordt in DE STAP naar Gezonder wijken door de verbinders van WIJeindhoven gehanteerd. Het is dus aannemelijk dat in deze wijken de waargenomen effecten ook behaald (kunnen) worden.

Uit de literatuur over ABCD kan in algemene zin iets gezegd worden over de effectiviteit van ABCD:⁶

- Onderzoek naar ABCD is tot nu toe nauwelijks gericht op effecten op gemeenschapsversterking hetgeen het primaire doel is van ABCD. Vaak is het sowieso meer beschrijvend van aard.

Uit onderzoek blijkt dat er wel positieve resultaten zichtbaar zijn op gemeenschapsversterking, zoals toename van activiteiten en van inbreng en gevoel van eigenaarschap van inwoners:

*"Waar ABCD komt, neemt het aantal activiteiten onder bewoners toe. Bij die activiteiten hebben bewoners een belangrijke stem over wat zij willen bereiken en hoe zij dat willen aanpakken. Er zijn ook aanwijzingen dat bewoners door ABCD meer eigenaarschap voelen voor de activiteiten en het resultaat, dan bij meer needs-based vormen van samenlevingsopbouw."*⁵

- De activiteiten die voortkomen uit ABCD zijn veelal kleinschalig en bereiken in eerste instantie een relatief kleine groep (deels actieve) burgers. Daarnaast is het de vraag of inwoners in een kwetsbare positie, met zware problematiek, voldoende bereikt worden met ABCD.
- ABCD heeft nog geen overtuigende effecten laten zien op het oplossen van maatschappelijke kwesties, zoals armoede, onderwijsdoelen of gezondheidsachterstand.

*"ABCD is een goede aanpak om de kracht van de buurt te mobiliseren in actieve groepen. Maar daar blijft het bij. Een ander doel, het samen met de buurt ontwerpen van een toekomstplan, komt niet van de grond. Wat ook niet werkt is het mobiliseren van buurtbewoners met grote of meervoudige problemen op het terrein van bijvoorbeeld veiligheid en armoede. Deze mensen zijn niet in staat om tijd en energie vrij te maken om actief te worden. .... Mensen op de been krijgen is veel waard. Maar koppel de aanpak aan extra inspanningen om te werken aan een plan en zet extra middelen in om buurtbewoners in de knel één op één te benaderen."*⁷

- ABCD is meer gericht op 'community building' dan op 'community organization' en 'community development'. Bij 'community building' gaat het vooral om versterking van de kracht van en relaties binnen gemeenschappen. Maar ook de 'organization' en de 'development' zijn nodig voor samenlevingsopbouw. Bij 'organization' gaat het om het geven van een stem aan mensen in precare of kwetsbare situaties, en bij 'development' om het verbeteren van een wijk, buurt of dorp als geheel.
- Effecten op het gebied van 'community building' kunnen mogelijk wel doorwerken richting 'community organization' of 'community development'. Maar daar is nog geen bewijs voor.

---

⁵ Pluijm, M et al. Van inwoner tot verbinding: de buurt bloeit op. Een onderzoek naar de effecten en meerwaarde van de aanpak Buurt in Bloei. DSP-groep, Stichting WIJeindhoven, 2025. <https://www.wijeindhoven.nl/over-wijeindhoven/publicaties-verslagen-en-onderzoeken?search=rapport%20naar%20effecten%20van%20Buurt%20in%20bloei>

⁶ Mateman, H. en den Breejen, E. Samenvatting van het dossier 'Wat werkt bij Samenlevingsopbouw?' Movisie, 2024. [Wat werkt bij samenlevingsopbouw. IN HET KORT.pdf](#)

⁷ Peter Rensen, 2024. ABCD op eigen benen; Een oproep tot debat over de werkzaamheid van ABCD. [ABCD op eigen benen - WijkWijzer - Platform voor leefbare en veilige wijken](#)

Onze conclusie is dat ABCD een waardevolle rol speelt en kan spelen in de wijkaanpak van DE STAP. Het is echter als enige werkwijze of benadering niet voldoende om vitale wijken te bevorderen. Naast gemeenschapsopbouw of -versterking ('community building') via ABCD is meer nodig.

De ABCD benadering is niet door alle betrokkenen en partners van DE STAP omarmd. Ook is de kennis over en ervaring met ABCD onder betrokkenen nog beperkt.

Volgens Movisie brengt de werkwijze van ABCD met zich mee dat "een spanning kan optreden tussen burgers en professionals en hun organisaties, niet in de laatste plaats die van de lokale overheid." De vraag is of bij samenlevingsopbouw wel of niet moet worden aangesloten bij bestaande activiteiten en beleid in de buurt. Wat werkt beter? Zoeken naar een genuanceerde samenwerking tussen beleid, organisaties en bewoners? Of een radicalere aanpak gebruiken om de autoriteit van een buurt in handen te krijgen van bewoners? Om hierop antwoord te vinden pleit Movisie voor meer langdurig onderzoek. Daarbij helpt het als ABCD op verschillende plekken op cruciale aspecten dezelfde invulling krijgt, zoals de uitgangspunten van ABCD voorschrijven.⁸

Deze vragen zijn ook van belang bij de toepassing van ABCD in het kader van de IZA ambities: welke plek heeft ABCD in de wijkaanpak en hoe draagt dit bij aan de doelen en ambities?

4.3 Wat is de waarde van versterking van wijknetwerken en wie doet wat?

Het versterken van wijknetwerken is onderdeel van de wijkaanpak, en lijkt in het kader van het IZA en de beoogde doelen een logische aanvulling. Het verbinden van professionals, met elkaar en met inwoners, en van inwoners onderling (al dan niet in georganiseerde vormen), draagt bij aan meer bekendheid met elkaar en met behoeften, belangen en mogelijkheden van inwoners en professionals. **Kortom: het bevordert effectieve samenwerking. Uit de bevindingen blijkt dat de betrokkenen dit onderdeel ook heel waardevol vinden.** Het hebben van korte lijnen en betere samenwerking is veelvuldig benoemd op niveau van de doelen, werkwijze, resultaten, effecten en werkzame elementen.

Zowel het sociaal domein als de eerstelijnszorg zet in op het versterken van wijknetwerken, ieder vanuit eigen perspectief en mogelijkheden. Juist door hierin ook gezamenlijk op te trekken wordt de wijkaanpak sterker. De eerstelijnszorg komt dichterbij de leefwereld van de inwoners, kan zich beter inleven in hun behoeften, belangen en mogelijkheden, en daarop inspelen bij zorgverlening, preventie, signalering en verwijzing. Het sociaal domein versterkt vanuit de ABCD inwoners onderling en verbindt hun ook met initiatieven en voorzieningen. Sociaal domein, eerstelijnszorg en andere organisaties komen ook dichterbij elkaar en kunnen laagdrempelig signalen opvangen en inwoners naar elkaar verwijzen, zodat zij op de juiste plek passende kansen, ondersteuning of zorg krijgen.

Het is belangrijk dat kartrekkers van de wijkaanpak en ook andere partijen hun rollen in het versterken van wijknetwerken (en DE STAP wijkaanpak als geheel) samen bespreken en definiëren. Dit zal duidelijkheid geven en de effecten ervan vergroten. Ook de vraag óf en waar rollen botsen met de principes van de ABCD-benadering, zou hierbij onderwerp van discussie mogen zijn.

Samenwerking tussen professionals onderling en met inwoners is niet een doel op zich. Het is een middel om 'vitale inwoners in vitale wijken' te bereiken. Het belang van heldere doelen is al benoemd. Een daarop aansluitende aanpak, waaronder het versterken van wijknetwerken, vormt vervolgens de basis voor de rolverdeling.

---

⁸ Mateman, H. en den Breejen, E. Samenvatting van het dossier 'Wat werkt bij Samenlevingsopbouw?' Movisie, 2024. [Wat werkt bij samenlevingsopbouw. IN HET KORT.pdf](#)

4.4 Wat zijn randvoorwaarden voor een succesvolle wijkaanpak?

Als een gemeente de wijkaanpak van DE STAP naar Gezonder wil starten of uitbreiden naar andere wijken, wat zijn dan belangrijke voorwaarden voor een succesvolle aanpak? Tijdens de groepsgesprekken en de wijk overstijgende bijeenkomst zijn een aantal randvoorwaarden opgehaald.

Definiëring, informatie en commitment

- Duidelijkheid over kaders van bovenaf, een duidelijke missie en visie voor de wijkaanpak van DE STAP (Vitale wijken).
- Een duidelijke uitwerking van doelen en werkwijze (aanpak).
- Een duidelijke verdeling van rollen en verantwoordelijkheden.
- Goede uitleg over de wijkaanpak aan partners in de wijk (ook in relatie tot andere wijkgerichte aanpakken en projecten).
- Commitment van alle partijen.
- Werken volgens dezelfde visie en aanpak.

Richting inwoners

- Duidelijkheid naar inwoners over wat DE STAP inhoudt (als je de naam DE STAP als zodanig wil communiceren).
- Niet te veel 'top down' werken (als aanvulling op ABCD benadering).

Capaciteit en middelen

- Realistische doelen (lange en korte termijn) en planning: ABCD en versterken van netwerken kost tijd.
- Investeren in kennis, bijv. over hoe de wijk in elkaar steekt, wie de inwoners zijn, en wat ABCD inhoudt.
- Lange termijn financiering.
- Inzicht in budget voor kartrekkers.
- Aandacht voor de context: het ene gebied is het andere niet.
- Ruimte en tijd voor ontmoeting, overleggen, samen reflecteren, enz. (ruimte betekent commitment van management, waardoor taaktoekenning aan medewerker; tijd betekent budget voor ureninzet).
- Ruimte en tijd voor kartrekkers voor het uitwerken van de aanpak in de wijk, het aanjagen, coördineren, overleg, enz..

Er lijkt een overlap te zijn tussen de genoemde randvoorwaarden met de beschreven succesfactoren en werkzame elementen (hoofdstuk 3.6 en 4.1).

De betrokkenen hebben naast diverse werkzame elementen ook randvoorwaarden benoemd. In de opsomming in voorgaande hoofdstukken zit hier soms overlap in. Voor verdere implementatie van de wijkaanpak kan het helpen het beeld van enerzijds de randvoorwaarden en anderzijds de werkzame elementen te verbeteren en/of aan te vullen.

5. Aanbevelingen en vervolgacties

In dit hoofdstuk doen we op basis van de verkregen inzichten en onze kennis en ervaring met wijkgerichte aanpakken een viertal aanbevelingen.

Aanbeveling 1. Wat is de wijkaanpak van DE STAP naar gezonder?

Formuleer een duidelijker kader van de wijkaanpak van DE STAP. Zorg voor een vertaling van de ambities uit het (herijkte) Regioplan naar heldere doelen voor 'vitale wijken'. Daarbij passen ook deze twee vragen: hoever gaan de doelen als 'vitale wijken' beschouwd worden als randvoorwaarde voor het realiseren van de ambities van het IZA? En: hoe verhouden deze doelen zich tot (de doelen van) de vier specifieke doelgroepen van het IZA?

Maak duidelijker dat DE STAP als beweging niet op zichzelf staat, maar onlosmakelijk verbonden is met andere programma's in het kader van IZA. Maar dat niet alleen! Het is óók gerelateerd aan het bredere palet van maatregelen en diensten voor en met inwoners, en aan andere programma's en initiatieven voor integrale wijk- (of dorps)ontwikkeling. De wijkaanpak van DE STAP is één bouwsteen in een brede integrale aanpak van maatschappelijke uitdagingen en kansen die spelen op wijkniveau en bij individuele wijkbewoners. Hierin hebben de gemeente en veel andere partijen een rol. Betrek vertegenwoordigers van deze partijen in het verhelderen van de doelen van DE STAP en de positie die DE STAP inneemt in het geheel. Maak hiervan een visueel beeld, dat in elke wijk of dorp lokaal ingevuld wordt met de lokale partners en initiatieven.

Beschrijf aansluitend op de nieuw geformuleerde doelen duidelijker hoe de aanpak eruit kan zien, niet als blauwdruk, maar als richtinggevende handreiking voor de kartrekkers en hun partners in de wijk. Zie hiervoor ook aanbeveling 3.

Wij pleiten er dus voor om bij het opstellen van doelen en de vertaling daarvan naar de aanpak en bijbehorende activiteiten op regionaal en lokaal niveau actief de verbinding te maken met andere programma's, initiatieven en maatregelen, zoals 'de buurt als ecosysteem', WijkUp!-teams en de bestaande wijkzorg, maar ook met het beleid en programma's rond armoedebestrijding, fysieke leefomgeving, veiligheid, leefbaarheid, wonen, inburgering, enz. Dit zijn thema's die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van 'vitale inwoners in vitale wijken'. Lokaal kan ervoor gekozen worden om wel of niet actief de naam DE STAP naar gezonder te bezigen. Een optie kan zijn om de elementen van de wijkaanpak van DE STAP (beter) te integreren in bestaande programma's, praktijken en samenwerkingsrelaties.

Belangrijke samenwerkingspartners zijn de gemeenten (bijv. de beleidsadviseur gezondheid, welzijn en/of wijkontwikkeling, en de gebiedscoördinator/ -regisseur) en organisaties die op wijkniveau betrokken zijn in wijknetwerken, zoals inwonersorganisaties, welzijnsorganisaties, woningcorporaties, wijk- en ouderenzorg, scholen, bedrijven, GGZ, GGD en verenigingen. Zij zijn vaak al bezig met diensten, projecten en activiteiten, veelal met vergelijkbare doelen. Hen laten meedenken met de doelen en de (lokale) aanpak van de wijkaanpak van DE STAP heeft verschillende voordelen:

- Er ontstaat een helder, breder en gezamenlijk begrip van de ambities en doelen.
- Dit kan vertrekpunt vormen voor de verdere (lokale) invulling of inpassing van de aanpak.
- De betrokken partijen worden hierdoor ook mede-eigenaar en zullen zich eerder committeren aan de beweging die DE STAP beoogt.
- Bovendien zullen zij dan ook meer geneigd zijn om menskracht en middelen bij te dragen.

Het is bovendien niet in het belang van de inwoners als verschillende programma's en initiatieven los van elkaar hun levens raken. Laat het een beweging zijn waarin nieuwe werkwijzen en ideeën worden geïntroduceerd en geborgd in samenhang met wat er al bestaat en gebeurt.

Voorstel vervolgacties

- Momenteel vindt een herijking plaats van het Regioplan waarin de doelen scherper worden neergezet. Ook werkt een werkgroep onder hoede van de Regioraad aan een visie en meerjarenplan voor het samenwerken met inwoners. Leidend daarin is de vraag hoe het eigenaarschap bij inwoners voor de transformatie vergroot kan worden.
- De bedoeling is dat de visie op de samenwerking met inwoners de basis vormt voor de doelen van Vitale wijken in het herijkte Regioplan. Deze visie en het meerjarenplan zullen gedeeld worden met de kartrekkers van de wijken. Wij adviseren om deze ook te delen met de samenwerkingspartners in de wijk, zodat zij kunnen meedenken over de lokale invulling.
- Een volgende stap kan zijn dat kartrekkers in de wijken samen met lokale partners de wijkaanpak van DE STAP verder vormgeven en invullen. Hierbij moeten keuzes gemaakt worden in werkwijzen en activiteiten (output), die haalbaar zijn met de beschikbare menskracht en middelen én aansluiten op wat er al is en gebeurt in de wijk.
- Vervolgens kan men met elkaar bespreken en definiëren wie welke rol speelt en welke taken oppakt. Communicatie met partners en betrokken inwoners over dit proces en de resultaten hiervan is nuttig om hun betrokkenheid en de samenwerking te vergroten. Zie ook aanbeveling 3.
- Recent is een startpakket beschikbaar gesteld op PACO, de online Partner Community van De STAP naar gezonder. Het is zinvol om het startpakket aan te passen aan de herijkte visie op samenwerking met inwoners en de inzichten die in dit rapport zijn beschreven. Een vervolgstap is het startpakket aan te bieden aan gemeenten en organisaties. Bespreek met zowel bestaande als nieuw startende wijken de rolverdeling en de werkzame elementen en randvoorwaarden (zie ook aanbeveling 3) en ondersteun hen bij het inpassen hiervan in de lokale setting. Laat de lokale partijen kiezen of ze de naam DE STAP naar gezonder actief willen gebruiken.
- In het startpakket kan als handvat een format voor een jaarplan beschikbaar worden gesteld. Een jaarplan kan structuur en overzicht bieden voor de kartrekkers en partners in de wijk, gekoppeld aan de richting waar men naar toe beweegt. Concreet weerspiegelt het wat de kartrekkers, bruggenbouwers en andere partners lokaal gaan doen, op weg naar realisatie van de doelen van vitale wijken op het lokale niveau. In het jaarplan kunnen ook de rollen en taken van de betrokkenen zichtbaar worden gemaakt. Overigens kunnen deze elementen ook in een buurtcontract of ander jaarplan van het wijknetwerk worden opgenomen.

Aanbeveling 2 ABCD-benadering

De ABCD-benadering, met als voorbeeld de toepassing in 'Buurt in Bloei', lijkt een waardevolle benadering om te blijven toepassen voor gemeenschapsopbouw -en versterking. Om de toepassing meer kracht bij te zetten is meer training en uitwisseling van ervaringen tussen de mensen die hiermee werken (WIJeindhoven, LEVgroep) zinvol. Een meer uniform begrip en toepassing van de kernelementen ervan zal bijdragen aan meer zichtbaarheid, leervermogen, verbetering en impact.

Daarnaast is het goed om de ABCD-benadering nog meer onder de aandacht te brengen van gemeenten en andere professionele en inwonersorganisaties. Beter begrip en kennis van de benadering, inclusief de sterke kanten en beperkingen, zal de weerstand ertegen verlagen. Het is belangrijk om duidelijk te maken welke rol ABCD heeft naast (en samen met) andere werkwijzen binnen DE STAP, en naast (en samen met) het bredere palet van maatregelen en diensten voor inwoners en van programma's en initiatieven voor integrale wijk- (of dorps)ontwikkeling (zie ook aanbeveling 1).

Zoals Movisie stelt: om vitale wijken te bevorderen, is gemeenschapsopbouw- en versterking via ABCD niet voldoende. Naast 'community building' is meer nodig: inzetten op 'community organization' en 'community development' (zie pagina 17). Ook daarom is het van belang De STAP te zien als één van de bouwstenen van een breder geheel. De inzet op netwerkversterking vanuit de wijkaanpak van De STAP past hier goed bij: meer samenwerking en afstemming met andere partijen die werkzaam zijn in de wijk, en meer rechtstreeks samenwerking van zorgprofessionals met inwoners. Dit maakt 'community development' en 'community organization' beter mogelijk.

Professionals in de eerstelijnszorg hoeven de ABCD-werkwijze niet uit te voeren zoals de collega's in het sociaal domein dat doen. Wel is het helpend als zij de ABCD-benadering kunnen relateren aan hun eigen werkwijze, door in te zoomen op de raakvlakken tussen ABCD enerzijds en werken vanuit het concept positieve gezondheid en de transformatie van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag anderzijds. Voor de eerstelijnszorg ligt de uitdaging voornamelijk in beter aan te sluiten op het perspectief van de inwoner. Door te werken vanuit het concept positieve gezondheid kunnen zij hierin veel bereiken met inwoners. Door samenwerking met het sociaal domein wordt een brug geslagen naar de ABCD-benadering. Dat kan bijvoorbeeld via signalering en verwijzing over en weer (o.a. Welzijn-op-recept), gezamenlijke ondersteuning van inwonersinitiatieven of ontwikkeling van collectieve activiteiten die aansluiten op de behoeften, talenten en mogelijkheden van de wijkbewoners. Overigens kan deze samenwerking ook breder

Voorstel vervolgacties

- Bepaal met elkaar de rol die de ABCD-benadering heeft in de wijkaanpak van DE STAP en in het beeld van de bredere integrale wijk- of dorpsontwikkeling (zie aanbeveling 1, pagina 20). Bepaal de meerwaarde door zowel de sterke kanten als de beperkingen te onderkennen. Maak hiervan een visueel beeld, en laat daarin zien hoe ABCD en DE STAP wijkaanpak verbonden zijn met andere werkwijzen en programma's of onderdelen van een bredere wijk- of dorpsontwikkeling.
- Ga door met de (verdiepende) scholing rond de ABCD-benadering onder de mensen die hiermee moeten werken (kartrekkers sociaal domein en hun directe collega's). Constateer hiaten in kennis en vaardigheden met ABCD en zorg voor aanvulling en verdieping.

- Neem bestuurders en professionals van andere organisaties die meer of minder betrokken zijn in de wijkaanpak van DE STAP mee in wat ABCD impliceert (kernelementen van de benadering, sterke kanten en beperkingen, consequenties en voorbeelden). Ondersteun hen bij het zoeken naar de raakvlakken tussen ABCD en de werkwijzen van hun eigen organisatie en hoe deze beter met elkaar zijn af te stemmen met het oog op de gezamenlijke ambities, bijv. in een workshop.
- Schenk hierbij ook aandacht aan het tijdsperspectief en de bredere integrale aanpak. Meer veerkracht, eigen regie en sociale cohesie (als gevolg van de ABCD-benadering) leiden vaak niet op korte termijn tot een betere gezondheid of gezonder gedrag bij inwoners. Het verbeteren van bijvoorbeeld de mentale gezondheid of leefstijl, vergt vaak een lange periode én aanvullende maatregelen of ondersteuning. Dat betekent inzet vanuit de zorg of van andere partners die werkzaam zijn in het sociaal domein of in de integrale wijk- of dorpsontwikkeling.
- Specifiek voor de eerstelijnszorg is verdieping op de raakvlakken tussen enerzijds ABCD en anderzijds het werken vanuit positieve gezondheid en de transformatiegedachte zinvol. Ook zou het heel waardevol kunnen zijn om dit te bespreken met de kartrekkers van het sociale domein, zodat zij hier meer begrip van krijgen.
- Geef studenten bij binnenkomst in een professionele werkplaats van een DE STAP wijk een training over ABCD (en positieve gezondheid). Zorg daarna voor begeleiding van de studenten op het vinden van een 'match' tussen de eisen van de opleiding en de ABCD-principes.

Aanbeveling 3 Aandacht voor rollen, randvoorwaarden en werkzame elementen

Besteed in de richtinggevende handreiking (zie aanbeveling 1) over de wijkaanpak aandacht aan:

- **(Mogelijke) rolverdeling van verschillende functies binnen de wijkaanpak: die van de kartrekkers (sociaal domein en eerstelijnszorg), maar ook van de bruggenbouwers van Fontys Hogeschool (als er een professionele werkplaats is), de gebiedscoördinator of -regisseur, de beleidsadviseur van de gemeente, de sportregisseur, de GGD gezondheidsmakelaar, en andere zorg- en sociaal domein partners in de wijk. Ook de schil daaromheen, zoals woonconsulenten, WIJK-GGD'ers, boa's en wijkagent kunnen in dit beeld van rollen in de wijkaanpak opgenomen worden.**
- **De positie en rol van de thematrekker en de coördinatoren vanuit het sociaal domein, eerstelijnszorg en professionele werkplaatsen, evenals die van het monitoringteam van de GGD.**
- **Randvoorwaarden en werkzame elementen.**
- **Instrumenten en bronnen voor meer inspiratie en kennis. Denk aan [Pharos](#), [IPH](#) (positieve gezondheid), [GezondIn](#), [Platform31](#), [Movisie](#) (o.a. [Preventie en de sociale basis | Movisie en RIVM](#) (o.a.. [RIVM Toolkit preventie in de wijk | Loketgezondleven.nl](#) en [Aanpak Gezonde Gemeente | Loketgezondleven.nl](#).)**

Voorstel vervolgacties

- Bespreek in een workshop met kartrekkers én de meest betrokken samenwerkingspartners (bijv. een gebiedscoördinator, een gemeentelijk beleidsadviseur en/of een vertegenwoordiger van een inwonersorganisatie) de rollen en taken die zij vervullen binnen de wijkaanpak van DE STAP. Redeneer vanuit de (herijkte) doelen van Vitale wijken, de vertaling daarvan naar de regionale aanpak daarvan (zie aanbeveling 1). Stel de vraag wie (organisatie, functie) welke rol binnen die aanpak kan vervullen. Maak hiervan een globaal visueel beeld. Neem dit op in de richtinggevende handreiking.
- Stimuleer de kartrekkers in bestaande en nieuwe DE STAP wijken om per wijk of dorp samen met de betrokken partners in de wijk een lokale invulling te geven aan de rol- en taakverdeling. Houd rekening met de positie die ieder inneemt binnen de eigen organisatie en binnen samenwerkingsactiviteiten in de wijk, maar ook met de kwaliteiten van eenieder. Voer eventueel een stakeholdersanalyse uit om het brede beeld van de verschillende spelers in de wijk in kaart te brengen. Maak een visueel beeld van het de organisaties, functies en rollen in de wijk. Neem dit op in je lokale plan van aanpak.
- Overweeg in wijk overstijgende overleggen van de kartrekkers en bruggenbouwers ook gebiedscoördinatoren (of regisseurs) uit te nodigen (standaard of thema gerelateerd). Dit zal naar verwachting voor meer wederzijdse kennis- en ervaringsuitwisseling zorgen en daarmee de integratie van de wijkaanpak van DE STAP in het bredere geheel in de wijk vergroten.
- Vul het reeds bestaande overzicht van werkzame elementen aan met de opbrengsten van de groepsgesprekken beschreven in dit rapport (zie paragraaf 3.6 en 4.4). En maak daarbij zo goed mogelijk onderscheid tussen wat we kunnen beschouwen als randvoorwaarden en wat werkzame elementen zijn voor een succesvolle wijkaanpak.
Hiervoor kun je de volgende definities gebruiken. Randvoorwaarden zijn noodzakelijk om een proces plaats te kunnen laten vinden. Het zijn elementen die samen een kader of structuur vormen waarbinnen het proces kan plaatsvinden. Het proces is in dit verband het (samen)werken aan de doelen van Vitale wijken. Je streeft ernaar om randvoorwaarden zo snel mogelijk en zo duurzaam mogelijk te organiseren. Werkzame elementen zijn componenten van je aanpak of werkwijze (de manier waarop toewerkt naar je doelen) die bijdragen aan het bereiken van de gewenste resultaten en effecten.

Randvoorwaarden en werkzame elementen kun je niet los van elkaar zien. Een randvoorwaarde (bijv. budget en menskracht) is nodig voor het toepassen van een werkzaam element (bijv. activiteiten organiseren). Tegelijk kan een werkzaam element (bijv. versterken van netwerk in de wijk) bijdragen aan het steviger of duurzamer verankeren van een randvoorwaarde (bijv. meer budget en menskracht doordat meer organisaties aanhaken). Het kan zijn dat je moet starten met het organiseren van een aantal randvoorwaarden die nog niet in de wijk aanwezig zijn, zoals bijvoorbeeld een ontmoetingsruimte of een activiteitenbudget. Maar ook als je al een tijd met je aanpak bezig bent, kan blijken dat een randvoorwaarde wordt bedreigd, waardoor je daar extra aandacht aan moet besteden. Randvoorwaarden vergen dus ook 'onderhoud'.

- Maak bij het overzicht van werkzame elementen ook gebruik van de gesignaleerde succesfactoren die in de effectmeting van 'Buurt in Bloei' naar voren zijn gekomen.⁹
- Benut nieuwe ervaringen met de wijkaanpak voor verdere aanscherping en verrijking van de werkzame elementen en randvoorwaarden.

Aanbeveling 4 Platform DE STAP naar gezonder

Bespreek de gesignaleerde verbeterpunten met de 'eigenaren' van de inhoud van het platform DE STAP naar gezonder:

- a) Maak duidelijker waar DE STAP naar gezonder voor staat, wat het doel is en hoe het daaraan werkt;**
- b) Zorg voor overzichtelijkere en toegankelijker informatie voor inwoners over het aanbod en wat ze zelf en samen kunnen doen om hun gezondheid te bevorderen;**
- c) Houd meer rekening met mensen met beperkte taal- en gezondheidsvaardigheden.**

Door gericht aanpassingen te doen, zal de toegankelijkheid van het platform, juist ook voor de kwetsbare groepen, toenemen. Zo kan het een grotere bijdrage leveren aan de ambities van het IZA, en specifiek aan het verkleinen van de gezondheidsverschillen in de regio.

Voorstel vervolgacties

- Kijk met het website team, en de 'eigenaren' van de informatie en het inwonerspanel dat meeleeft, steeds kritisch naar de opbouw, toegankelijkheid én inhoud van de website. Let daarbij o.a. op de geschiktheid van taal en afbeeldingen, vanuit het oogpunt van geletterdheid, visuele beperkingen en culturele achtergrond. Betrek hierin eventueel nieuwe sleutelpersonen uit wijken met diverse achtergronden en/of taalambassadeurs of testpanels van [Stichting ABC](#).
- Benut de deskundigheid van [Pharos](#) en [Stichting lezen en schrijven](#), en wordt eventueel lid van de [Alliantie gezondheidsvaardigheden](#). Verwijs vanuit het Platform (en PACO) naar deze organisaties en/of naar voorlichtings- en lesmateriaal dat zij ontwikkelen.
- Overweeg (een deel van) de informatie ook in andere talen beschikbaar te stellen.

⁹ Pluijm, M et al. Van inwoner tot verbinding: de buurt bloeit op. Een onderzoek naar de effecten en meerwaarde van de aanpak Buurt in Bloei. DSP-groep, Stichting WIJeindhoven, 2025. <https://www.wijeindhoven.nl/over-wijeindhoven/publicaties-verslagen-en-onderzoeken?search=rappport%20naar%20effecten%20van%20Buurt%20in%20bloei>